GRADA®

Helena Baková

Portréty historických osobností

Nejen grafologický pohled

Karel Hynek Mácha
Hugo Haas
Antonín Dvořák
Bedřich Smetana
Božena Němcová
Josef Němec
Theodora Němcová
Josef Florian
Gregor Johann Mendel
Alfons Mucha
Petr Bezruč
Jaroslav Vrchlický

Na noční obloze září souhvězdí…

Věnuji s láskou
Lubošovi, Radce, Martinovi
a svým rodičům.

Helena Baková

Portréty historických osobností

Nejen grafologický pohled

Karel Hynek Mácha
Hugo Haas
Antonín Dvořák
Bedřich Smetana
Božena Němcová
Josef Němec
Theodora Němcová
Josef Florian
Gregor Johann Mendel
Alfons Mucha
Petr Bezruč
Jaroslav Vrchlický

GRADA®

Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy
Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována ani šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude ***trestně stíháno****.*

Ing. Helena Baková

PORTRÉTY HISTORICKÝCH OSOBNOSTÍ
Nejen grafologický pohled

TIRÁŽ TIŠTĚNÉ PUBLIKACE:

Vydala Grada Publishing, a.s.
U Průhonu 22, 170 00 Praha 7
tel.: +420 234 264 401, fax: +420 234 264 400
www.grada.cz
jako svou 5738. publikaci

Autoři odborných pojednání:
Prof. PhDr. Jaroslava Janáčková, CSc.
Prof. PhDr. Vladimír Just, CSc.
PhDr. Jan Kachlík, Ph.D.
PhDr. Olga Mojžíšová, Ph.D.
Doc. PhDr. Magdaléna Pokorná, CSc.
PhDr. Jana Potužáková
Prof. Martin C. Putna, Dr.
Prof. RNDr. Jiřina Relichová, CSc.
Prof. Vladimír Úlehla
Doc. PhDr. Jiří Urbanec, CSc.
Prof. PhDr. Viktor Viktora, CSc.

Instituce, které poskytly obrazové dokumenty:
Literární archiv Památníku národního písemnictví, Praha; Archiv Národního divadla, Praha; Národní muzeum: České muzeum hudby, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Praha; Muzeum Antonína Dvořáka, Praha; Muzeum Bedřicha Smetany, Praha; Archiv Národní galerie, Praha; Státní oblastní archiv v Zámrsku – SOkA Svitavy se sídlem v Litomyšli; Státní okresní archiv, Jičín; Archiv Mendeliana Moravského zemského muzea, Brno; Památník Petra Bezruče Slezského zemského muzea, Opava

Originály kreseb přístupem *grafoarte*:
archiv autorky

Odpovědná redaktorka PhDr. Pavla Landová
Sazba, zlom a návrh obálky Antonín Plicka
Počet stran 248
Vydání 1., 2015

Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

© Grada Publishing, a.s., 2015

ISBN 978-80-247-5129-0

ELEKTRONICKÉ PUBLIKACE:

ISBN 978-80-247-9624-6 (ve formátu PDF)
ISBN 978-80-247-9625-3 (ve formátu EPUB)

Obsah

Úvodem *(Blanka Hejtmánková)* **9**

Předmluva **11**

Poděkování **13**

Někdy rozevlátý, jindy pedant **15**
KAREL HYNEK MÁCHA
Grafologický rozbor rukopisů 15
Grafologický portrét osobnosti Karla Hynka Máchy 20
Grafologický portrét K. H. Máchy v otázkách a odpovědích 23
Karel Hynek Mácha *(Viktor Viktora)* 25

Křehkost pod maskou bezstarostnosti **29**
HUGO HAAS
Grafologický rozbor rukopisů 29
Grafologický portrét osobnosti Hugo Haase 32
S vnitřním rozměrem lásky *(Vladimír Just)* 35

Naplněn kouzlem počátků **39**
ANTONÍN DVOŘÁK
Přístup *grafoarte* 39
Grafologický rozbor rukopisů 44
Grafologický portrét osobnosti Antonína Dvořáka 49
Mistr, jehož myšlení vycházelo z hudby a do hudby se vracelo *(Jan Kachlík)* 53
Měl jsem být pravnuk, ne vnuk *(rozhovor s Antonínem Dvořákem III.)* 56

Přitočen ke slunci, utíká ze stínů **65**
BEDŘICH SMETANA
Přístup *grafoarte* 65
Grafologický rozbor rukopisů 69
Grafologický portrét osobnosti Bedřicha Smetany 72
Nejen o kresbách Bedřicha Smetany *(rozhovor s Olgou Mojžíšovou)* 76
Soutěživost mám po předcích *(rozhovor s Petrem Heyduškem)* 83

Nezpronevěřit se svému srdci **87**
BOŽENA NĚMCOVÁ
Grafologický rozbor rukopisů 87
Grafologický portrét osobnosti Boženy Němcové 92
Srovnávací syntéza a interpretace písmových změn 94
Život Boženy Němcové v letech 1853–1854 a 1861–1862 *(Jaroslava Janáčková)* 95

Mýtus cholerika **99**
JOSEF NĚMEC
Přístup *grafoarte* 99
Grafologický rozbor rukopisů 101
Grafologický portrét osobnosti Josefa Němce 104
Josef Němec *(Magdaléna Pokorná)* 108

Grafologie vztahů
Partnerská srovnávací studie Boženy Němcové a Josefa Němce **111**
Metodika srovnávací studie 111

Spoutaná každodenností **121**
THEODORA NĚMCOVÁ
Přístup *grafoarte* 121
Grafologický rozbor rukopisů 121
Grafologický portrét osobnosti Theodory Němcové 127
Dora, jediná dcera Boženy Němcové *(rozhovor s Vladimírem Úlehlou)* 130

Udržet klenbu nebeskou **133**
JOSEF FLORIAN
Grafologický rozbor rukopisů 133
Grafologický portrét osobnosti Josefa Floriana 137
Osm florianovských podnětů k zamyšlení *(rozhovor s Martinem C. Putnou)* 140
Otec hodně pracoval *(rozhovor s Gabrielem Florianem)* 143
Minirozhovor *(s Františkou Jirousovou)* 146

Nezměrná činorodost bytí **149**
GREGOR JOHANN MENDEL
Grafologický rozbor rukopisů 149
Grafologický portrét osobnosti Gregora Mendela 154
Gregor Johann Mendel *(Jiřina Relichová)* 160

Ráj ducha za hmotnou clonou **171**
ALFONS MUCHA
Vývoj a proměny rukopisu Alfonse Muchy v čase 171
Grafologický portrét osobnosti Alfonse Muchy 181
Alfons Mucha *(Jana Potužáková)* 186
Dědeček věřil v dobro v lidech *(rozhovor s Johnem Muchou)* 193

Stát si za svým **195**
PETR BEZRUČ
Grafologický rozbor rukopisů 195
Grafologický portrét osobnosti Petra Bezruče 199
Témata grafologického portrétu Petra Bezruče v otázkách a odpovědích 200
Vzpomínky z Javořinky *(návštěva u Zdenky Tomáškové)* 202
Profét české literatury Petr Bezruč *(Jiří Urbanec)* 203

Vůně myšlenky **209**
JAROSLAV VRCHLICKÝ
Přístup *grafoarte* 209
Grafologický rozbor rukopisů 211
Vývoj a proměny rukopisu Jaroslava Vrchlického v průběhu jeho života 211
Grafologický portrét osobnosti Jaroslava Vrchlického 225
Jaroslav Vrchlický *(Viktor Viktora)* 230

O autorce **235**

Medailony autorů jednotlivých příspěvků **237**

Okénko do metody psychologie písma **241**

Seznam ukázek rukopisů **243**

Literatura **245**

Úvodem

Kniha *Portréty historických osobností* je další z publikací poodhrnujících roušku tajemství významných osobností českého panteonu, která však nebaží po bulvárních zážitcích z jejich života jako mnohé jiné, plnící pulty nejednoho knihkupectví, ale náleží do stejné rodiny holistických děl, jakými jsou například práce Václava Cílka snažícího se pochopit člověka v sounáležitosti s pamětí a duší krajiny.

Autorka si vybrala historické osobnosti vysoce oceňované – spisovatele Karla Hynka Máchu, Boženu Němcovou, Josefa Floriana, Petra Bezruče a Jaroslava Vrchlického, skladatele Bedřicha Smetanu a Antonína Dvořáka, malíře Alfonse Muchu, zakladatele genetiky Gregora Johanna Mendela a herce Hugo Haase – a prostřednictvím výrazu jejich písma se k nim snažila přiblížit: pokusit se vystihnout jejich povahové rysy a porozumět jejich jedinečnému vnitřnímu světu.

A protože v případě historických individualit je možné dokreslit obraz osobností vědeckými pojednáními, rozborem díla či myšlenkami z korespondence, přizvala ke spolupráci významné vědce a potomky slavných, aby jejich vzpomínky a poznatky vědeckého bádání podpořily či vyvrátily výsledky grafologického rozboru a zobecněného zjištění.

„Celek je víc než souhrn jeho částí" (Aristoteles) a „slyšet je víc než rozumět slovům" (Karel Čapek). A tak se ponořme do časů dávných i méně dávných, do časů, kdy ručně psané dopisy byly uměleckým dílem a promlouvaly k adresátům nejen svým obsahem, a spolu s Helenou Bakovou a jejími hosty rozbijme sádrové busty klasiků a nalezněme člověka.

Blanka Hejtmánková

Předmluva

Jakým člověkem byla autorka *Babičky*, malíř *Slovanské epopeje* či básník *Máje*? Co vypovídají rukopisy Boženy Němcové a Josefa Němce o jejich vzájemném vztahu? Odráží se v písmu Antonína Dvořáka či Bedřicha Smetany osobitý způsob, jakým skládali svou hudbu? Na tyto a mnoho dalších otázek se pokouší odpovědět tato knížka, kterou jsem psala a sestavovala s velkou radostí.

Chtěla jsem se podělit o svou mnohaletou grafologickou lásku – o setkání s historickými osobnostmi prostřednictvím jejich písma. Ráda se potkávám s rukopisy, které napsali lidé před desítkami roků. Prožívám cosi niterně „slavnostního" či jímavého a stále mě fascinuje možnost, že díky písmu můžeme porozumět i osobnostem z dávných dob před námi. „Oživila" jsem tedy již hotové grafologické portréty, z nichž některé vzešly též ze spolupráce s historiky a jinými tvůrci, a věnovala se dalším osobnostem z naší společné historie. Velice mě zajímal také badatelsko-historický pohled k jednotlivým portrétům. Proto mě potěšilo, s jakou vstřícností do knihy přispěli oslovení vědečtí historici a dosud žijící potomci daných osobností.

V knize naleznete dvanáct grafologických portrétů osobností spolu s pojednáním od historických badatelů a připojeny jsou též rozhovory s příbuznými. Kromě jednotlivých portrétů se v rámci grafologie vztahů můžete seznámit s partnerskou studií manželů Boženy Němcové a Josefa Němce, která z různých úhlů nasvěcuje jejich vztah tak, jak se jeví z rozboru jejich rukopisů. Z rodiny Němcových kniha přináší ještě portrét jejich jediné dcery Theodory Němcové. K portrétům Bedřicha Smetany, Antonína Dvořáka a Gregora Mendela jsou připojeny úvahy o případných souvislostech symboliky určité nemoci (hluchota, agorafobie a ledvinové onemocnění) s charakteristikami pisatelovy osobnosti, které byly zjištěny z písma. U Jaroslava Vrchlického a Alfonse Muchy je představen ontogenetický (vývojový) rozbor jejich rukopisů, který v čase mapuje proměny jejich písma a souvisejících osobnostních změn. Rukopisy J. Vrchlického a vývoj jeho osobnosti jsou navíc nahlédnuty i z hlediska tzv. individuace podle pojetí švýcarského psychologa C. G. Junga. Kniha obsahuje více než čtyřicet ukázek rukopisů historických osobností. Osobnosti nejsou řazeny abecedně, ale spíš pocitově z vlastního subjektivního hlediska. Věřím, že knížka osloví každého, kdo se rád dívá jinýma očima a zajímá ho další pohled na významné osobnosti z naší historie.

Pro čtenáře, kteří mají zájem částečně nahlédnout i do způsobu grafologické práce s rukopisy, připojuji v každé kapitole popis celostních znaků, jimiž jsem zachycovala výraz písma dané historické osobnosti. Stručnou orientaci poskytne „Okénko do metody psychologie písma" na konci knihy. Hlubším zájemcům je pak celostní grafologická metoda přiblížena prožitkově-poznávací formou v publikaci *Psychologie písma* (Baková, 2015), která s *Portréty historických osobností* úzce souvisí. Obě knihy se tak navzájem doplňují.

U některých historických osobností je uvedena i ukázka tzv. sebezkušenostní práce s rukopisem prostřednictvím přístupu Grafoarte®. Pojem je odvozen z řeckého *grafei* = písmo, psaní a latinského *artis* = umění. V širším smyslu vyjadřuje vztahování se k písmu výtvarnými prostřed-

ky, v užším smyslu jde o malování rukopisu. Při malování se na výraz písma ladíme výtvarnou empatií a abstraktní či konkrétní kresbou zachycujeme neverbální „řeč" rukopisu spolu s jejími ozvěnami v našem nitru. Malování písma předchází vlastnímu metodickému rozboru rukopisu. Účelem je „zviditelnit" a uvědomit si svůj vztah k danému písmu, abychom do rozboru nevnášeli subjektivní představy o pisateli nebo emoce, jež v nás rukopis vzbudil, či jiné osobní postoje. Přístup rovněž pomáhá lépe se do písma vcítit a naladit se na jeho výraz. Jak konkrétně probíhalo malování rukopisů, popisuji u A. Dvořáka, B. Smetany, J. Němce, T. Němcové, A. Muchy a J. Vrchlického a připojuji též obrázky. S přístupem *grafoarte* je pak možno se blíže seznámit v knize *Psychologie písma* (Baková, 2015).

I lidé z dob před námi se projevovali mimoslovně, osobitým neverbálním výrazem, v němž se odrážela jejich osobnost a otiskla se též do výrazu jejich rukopisů. Naši předchůdci se podobně jako my vyrovnávali s vlivem dobových sociokulturních norem a adaptovali se svým individuálním způsobem, jenž se rovněž zrcadlí v jejich písmu. Prostřednictvím rukopisů tak můžeme poznávat jedinečnost vnitřního světa nejen současníků, ale i našich předků, a společensky významným osobnostem porozumět jako „obyčejným" lidem.

V knížce jsem si také přála sdílet, alespoň částečně, krásu setkání člověka s člověkem prostřednictvím jeho písma – atmosféru setkání, v níž nás svět druhého může obohatit a dotek s jedinečností jeho osobnosti v něčem dokonce proměnit. Snad se aspoň střípek mého zaujetí psychologií písma, tímto nádherným oborem, přenese i na čtenáře, který, jak doufám, nalezne na stránkách této knihy to, co jej osloví či naplní radostí, a třeba i povznese jeho duši…

Helena Baková

Poděkování

Ráda bych poděkovala všem, kteří přispěli svým pojednáním nebo rozhovorem ke grafologickým portrétům historických osobností. S mnohými jsme si vyměnili i ručně psanou korespondenci. Byl to pro mě krásný pocit, když jsem znovu po delší době ve schránce nacházela ručně psané dopisy a s potěšením na ně také vlastní rukou odpovídala.

Srdečně děkuji

panu **Antonínu Dvořákovi III.** za milé přijetí a obohacující rozhovor o jeho dědečkovi Antonínu Dvořákovi;

panu **Gabrielu Florianovi**, *in memoriam*, za laskavou ochotu, s níž mě seznámil s dílem svého otce Josefa Floriana, za vzpomínky a rozhovor, který mi poskytl;

panu inženýrovi **Petru Heyduškovi** za příjemné setkání a rozhovor o jeho pradědečkovi Bedřichu Smetanovi;

paní profesorce **Jaroslavě Janáčkové** za zájem o grafologický pohled na písmo Boženy Němcové a za povzbuzující korespondenci, kterou jsme spolu vedly, a také za příspěvek o životě B. Němcové;

paní magistře **Františce Jirousové**, pravnučce Josefa Floriana, za písemný minirozhovor ohledně postavy Josefa v její knize *Vyhnanci*;

panu profesorovi **Vladimíru Justovi** za příjemné setkání a poutavé vyprávění nejen o Hugo Haasovi, z něhož následně vznikl i příspěvek k Haasově osobnosti;

panu doktorovi **Janu Kachlíkovi** za srdečný přístup a zájem, který vyústil v inspirativní esej o Antonínu Dvořákovi;

paní doktorce **Olze Mojžíšové** za zajímavý rozhovor o kresbách a osobnosti Bedřicha Smetany a ochotu, s jakou mi zpřístupnila množství jeho rukopisů;

panu **Johnu Muchovi** za příjemný rozhovor o jeho dědečkovi Alfonsi Muchovi;

paní docentce **Magdaléně Pokorné** za vlídnost a milou ochotu, s níž se ujala obsažného medailonku o Josefu Němcovi;

paní doktorce **Janě Potužákové** za vstřícný zájem a obohacující příspěvek o malíři Alfonsi Muchovi;

panu profesorovi **Martinovi C. Putnovi** za podnětné odpovědi k osmi vybraným tématům z grafologického portrétu Josefa Floriana;

paní profesorce **Jiřině Relichové** za zanícené zaujetí a zajímavé pojednání o osobnosti Gregora Mendela;

paní doktorce **Zdence Tomáškové** za vlídné přijetí na Javořince a vzpomínání na „staříčka", jak Petru Bezručovi říkávala;

panu profesorovi **Vladimíru Úlehlovi** za milý a podporující přístup, za pomoc s obstaráváním rukopisů Theodory Němcové a za písemný rozhovor o její osobnosti;

panu docentovi **Jiřímu Urbancovi** za ochotu a zájem, s nímž se zhostil zajímavého příspěvku o Petru Bezručovi;

panu profesorovi **Viktoru Viktorovi** za vstřícný přístup a obsažná pojednání k osobnosti Karla Hynka Máchy a Jaroslava Vrchlického.

Děkuji archivářům, kurátorům a dalším vstřícným lidem, kteří mi ke studiu zprostředkovali rukopisné materiály historických osobností, jejichž rukopisy uchovává: Literární archiv Památníku národního písemnictví v Praze, Archiv Národního divadla, České muzeum hudby, Muzeum Antonína Dvořáka, Muzeum Bedřicha Smetany, Archiv Národní galerie, Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Muzeum Boženy Němcové v České Skalici, Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, Státní okresní archiv v Jičíně, archiv Mendeliana Moravského zemského muzea v Brně a Památník Petra Bezruče Slezského zemského muzea v Opavě.

Vřele děkuji paní bakalářce **Světle Francové** za srdečný zájem, kterým mě vždy inspirativně povzbuzovala, za cenné supervizní odborné diskuze a za velice podnětné připomínky ke grafologickým portrétům osobností v této knize.

Upřímně děkuji paní doktorce **Blance Hejtmánkové** za laskavou pomoc při zprostředkování kontaktů na badatele a příbuzné uvedených osobností, za přínosné jazykové poznámky k textu a za vstřícně pozitivní energii, která mě nabíjela novým elánem.

Ze srdce děkuji **své rodině** za láskyplnou podporu, jež mě vždy nesmírně posilovala, a za chápavou trpělivost v době, kdy jsem se plně věnovala psaní knihy.

Poděkování patří také **dvanácti osobnostem** z naší společné historie, že nám „umožnily" setkat se s nimi a nahlédnout do jejich jedinečného vnitřního světa.

Helena Baková

Někdy rozevlátý, jindy pedant

KAREL HYNEK MÁCHA

** 16. listopadu 1810, † 6. listopadu 1836*
český básník a prozaik

Grafologickému setkání s Karlem Hynkem Máchou v dubnu 2010 předcházela žádost České televize o spolupráci na připravovaném dokumentárním filmu *Tajemství života KHM* (režie I. Bareš) k dvoustému výročí Máchova narození. Práce mě velice těšila a setkání s K. H. Máchou prostřednictvím jeho písma mi přineslo obohacující poznání. Při natáčení mi pak tvůrci filmu položili několik otázek, z nichž některé spolu s odpovědí uvádím po grafologickém portrétu K. H. Máchy.

Grafologický rozbor rukopisů

Podkladové rukopisy k rozboru

S Máchovým písmem jsem se setkávala v Památníku národního písemnictví v Praze a prostudovala rukopisy ze tří oblastí – korespondence, literární zápisky a intimní deníky. Seznámila jsem se například s dopisy rodičům, bratrovi, příteli Eduardu Hindlovi, Lori, s intimními deníky, s náčrtem Máje, rukopisem Večer na Bezdězu, deníkem Cesty do Itálie atd.

V knize uvádím tyto ukázky Máchových rukopisů:

- dopis bratrovi Michalovi z 10/11 1835 (***ukázka 1***);
- intimní deník z roku 1835 (***ukázka 2***);
- dopis Lori Šomkové z 2. 11. 1836 (***ukázka 3***).

K. H. Mácha psal latinkou a kurentem,[1] přičemž oba druhy písma mnohdy střídal i v rámci jednoho dokumentu.

[1] Německá novogotická kurziva, která vznikla v Německu začátkem 16. století a pronikla i do českých zemí.

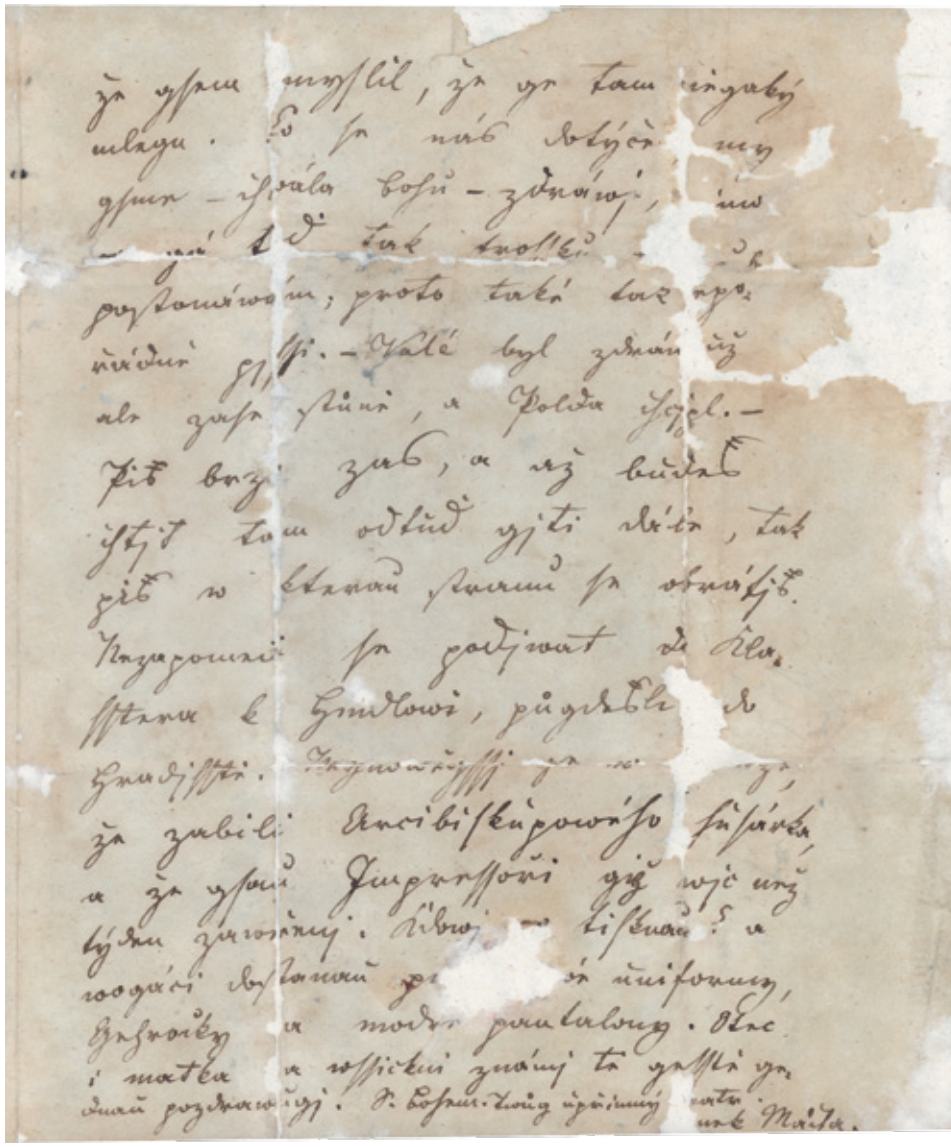

Ukázka 1 *Karel Hynek Mácha bratrovi Michalovi z 10/11 1835 (zmenšeno)*

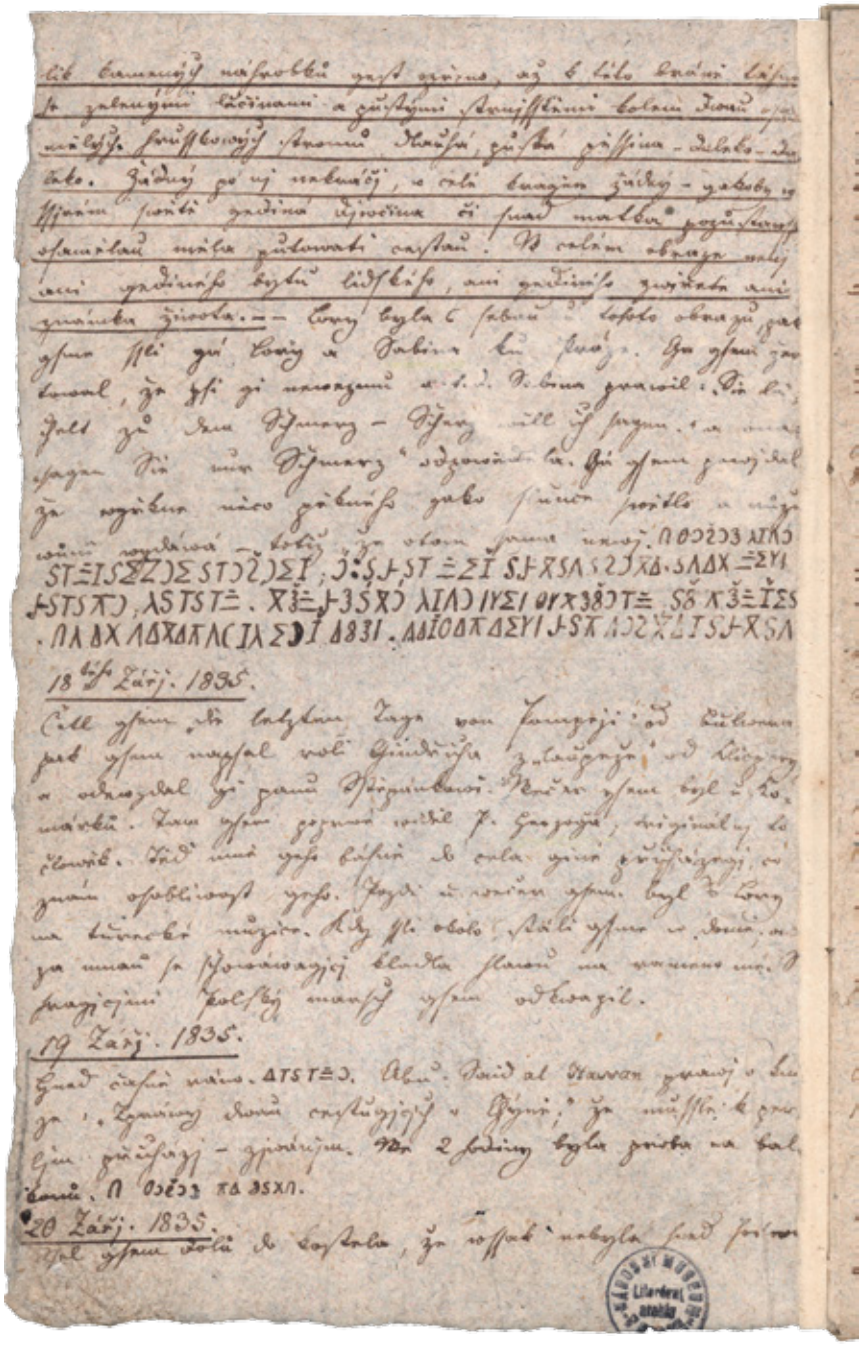

Ukázka 2 *Karel Hynek Mácha, intimní deník z roku 1835*

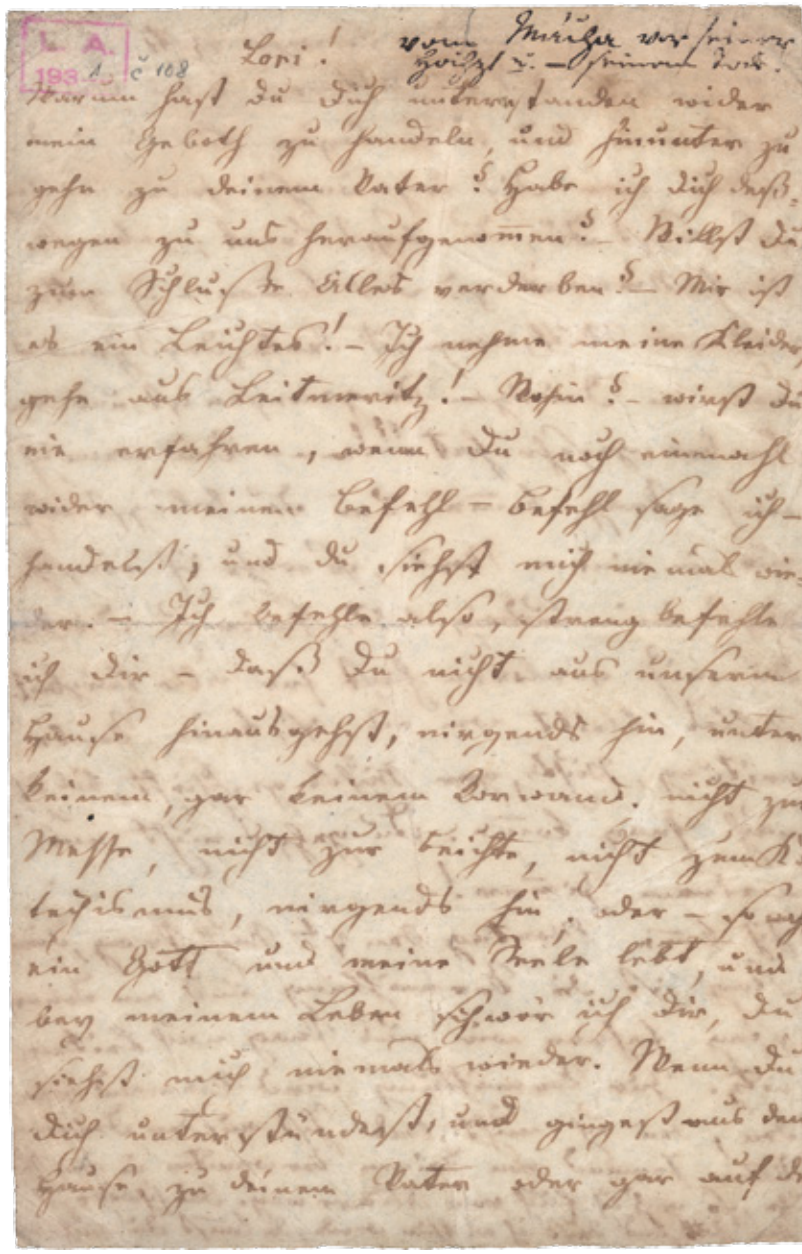

Ukázka 3 *Karel Hynek Mácha Lori Šomkové z 2. 11. 1836*

Popis celostních znaků v písmu

Intimní deník A (*ukázka 2*)

Písmový obraz: zpočátku celkem kontrolovaný a držený, později méně usměrňovaný, nese výraz uspořádanosti, řídkosti (ale šifry jsou zhuštěné), zvýrazněná vertikální přepjatost, proměnlivost, pohyblivost, obratnost.
Pohyb: rychlejší, diferencovaný, později méně tvarovaný.
Forma: drobnější ve střední zóně, variabilní s nižší vnitřní příbuzností, méně čitelná.
Fixace: II (pružnost, svižnost, ohebnost, vzlet), IVa (sevřenost, napjatost), IVb (utlumenost).
Rytmus: rytmus narušen přepjatostí, ztlumeností.
Individuálnost: osobité, nekonvenční písmo, nekonformní ráz.
Harmoničnost: narušená určitou vnitřní nepropojeností.

Intimní deník B

Písmový obraz: hustý, kompaktní, převaha formy nad pohybem, forma je pečlivě propracovaná, méně spontánnosti, spíš řízenost, hlídanost, tvarovanost, vypracovaný detail, určitá monotónnost.
Pohyb: pomalejší, tvarovaný, řízený, ovládaný.
Forma: vyjádřená, lehce monotónní, méně živě proměnlivá.
Fixace: IVa (řízenost, drženost, profilovaná forma), IVb (ztlumenost), příměs II (ohebnost).
Rytmus: rytmická pulzace narušena sklonem k monotonii a řízenosti.
Individuálnost: sklon ke skriptu, i zde určitá osobitost.
Harmoničnost: ve smyslu společenském působí písmo úhledně; z hlediska vyváženosti je harmonická rovnováha narušena převahou formy.

Zápisníky

Ve srovnání s intimními deníky není v zápisnících výraz řídkosti a je zde méně vertikální přepjatosti. Fixace II (pružnost, ohebnost), IVa (řízenost), IVb (utlumenost).

Dopisy

Dopisy Eduardu Hindlovi nesou výraz přirozené uspořádanosti, písmový obraz je hustší, resp. není tak řídký jako například v intimních denících; živost, drobnost; je napsán latinkou, nikoli kurentem. Dopisy bratrovi a rodičům působí dynamicky, pohybově, obratně, šťavnatě, v uspořádanosti je patrná kompaktnost a zároveň rozčleněnost. Dopisy po Lori mají výraz řídkosti, na rozdíl od dopisů rodičům, jejichž písmový obraz je hustší.

-

Grafologický portrét osobnosti Karla Hynka Máchy

Rukopisy K. H. Máchy vypovídají o mnohostranné, dynamické a činorodé osobnosti s výraznou potřebou aktivity.

Někdy rozevlátý, jindy pedant

V Máchově osobnosti jako by se snoubila nespoutanost ducha se smyslem pro řád a strukturaci. Někdy působí jako rozevlátý bohém, jindy jako puntičkářský pedant. Rozevlátost v jeho povaze přináší nepokojnou touhu obsáhnout hojné množství činností, značnou netrpělivost a duševní neklid, též nespoutanost konvencemi a pohrdání upjatě dogmatickými přístupy i dovednost z ledasčeho obratně vyklouznout. Je-li motivován, zvýrazní se schopnost seberegulace a sebedisciplíny. Dokáže pak pracovat vytrvale, s plnou koncentrací, výdrží i trpělivostí. Bývá důkladný, důsledný a houževnatě se snaží věci dotahovat do konce. Narůstá bedlivá pozornost k preciznímu detailu a záleží mu na tom, aby do podrobností zachytil vše, co potřebuje. Z vnějšího pohledu se tak okolí může jevit jako pedant. Přesto řád v jeho pojetí není puntičkářské či dogmatické dodržování pravidel, ale spíš hledání vlastního smysluplného řádu pro utřídění myšlenek a vykrystalizování náhledů a úsudků.

Bývá ctižádostivý se snahou o sebepřekonání. Se svou energií mnohdy nenakládá příliš hospodárně, přepíná se a také méně regeneruje síly. Jako by jej vnitřně cosi stále nutkalo k neutuchající aktivitě. Také v myšlení vykazuje živost, hbitost, obratnost a pružné kombinační schopnosti. Má rozvinutý bystrý intelekt a vysoce diferencované vnímání. Vládne intelektuální bdělostí a citlivostí smyslů, jinými slovy, má pozorovací talent se smyslem pro detail.

Rozmanitost prožívání

Máchovu osobnost nelze jednoduše „zaškatulkovat“ či výstižně přiřadit k nějakému typu na základě psychologických typologií osobnosti. Je příliš rozmanitý a rozrůzněný ve svém prožívání, myšlení a reagování. Přesto se však pokusme prostřednictvím dvou typologií[2] zachytit některé stránky jeho osobnosti.

Rukopisný výraz intimních deníků a dopisů pro Lori odráží schizotymně-melancholické polohy Máchovy osobnosti: introvertní přepjatost, odtažitost, uzavřenost a odstup, úzkost, neklid, niternou osamocenost. Oproti tomu písmo v korespondenci příteli, bratrovi a rodičům vyjadřuje více Máchovu sangvinickou, cyklotymní stránku, též s příměsí cholerických prvků. Vypovídá

[2] Eysenckova temperamentová typologie (sangvinik, cholerik, melancholik, flegmatik) a Kretschmerova konstituční typologie (cyklotým a schizotým).